

Πέμπτη, 23 Μαΐου 2002

Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο εικοστός αιώνας δικαίως χαρακτηρίζεται ως αιώνας των μεγαλύτερων και σημαντικότερων κοινωνικο - οικονομικών αλλαγών. Με τη ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, ο μέσος "Δυτικός άνθρωπος" ζει στο κατώφλι του 21ου αιώνα μία πολύ διαφορετική καθημερινή ζωή από τον αντίστοιχο άνθρωπο των αρχών του 20ου αιώνα. Ένα σημαντικό ποσοστό ευθύνης γι' αυτές τις δραματικές αλλαγές στην καθημερινή ζωή φέρει και η πρόοδος στις λεγόμενες βιοϊατρικές επιστήμες. Η ανακάλυψη της δομής του DNA, πριν από 45 περίπου χρόνια, και η επακόλουθη "έκρηξη γνώσης" στους τομείς της Μοριακής Βιολογίας και της Γενετικής φέρνουν την ανθρωπότητα αντιμέτωπη με μια νέα τάξη πραγμάτων.

Έχουμε πλέον επιλύσει σε μεγάλο βαθμό το πρόβλημα της στειρότητας με τη χρήση μεθόδων τεχνητής αναπαραγωγής και ταυτόχρονα είμαστε σε θέση να επιλέξουμε το φύλο του παιδιού μας. Η πλήρης χαρτογράφηση του ανθρώπινου γονιδιώματος αλλά και η υφιστάμενη απομόνωση και ο χαρακτηρισμός της λειτουργίας μερικών εκατοντάδων γονιδίων θα οδηγήσουν πιθανότατα στο εγγύς μέλλον στη θεραπεία πολλών ασθενειών. Γενετικά τροποποιημένοι οργανισμοί και τρόφιμα υπόσχονται ότι θα επιλύσουν το πρόβλημα του υποσιτισμού, όμως ταυτόχρονα δημιουργούν τεράστια βιοηθικά προβλήματα. Παράλληλα, η πρόσφατη κλωνοποίηση ζωντανών οργανισμών μπορεί να επιλύσει και αυτή θέματα υποσιτισμού και επάρκειας οργάνων, όμως εγκυμονείται κίνδυνος δημιουργίας γενεών πανομοιότυπων οργανισμών προς εκμετάλλευση και ταυτόχρονα αναδεικνύει επικίνδυνες απόψεις περί δημιουργίας μιας "αρίας φυλής".

Πού βαδίζουμε, άραγε; Για χάρη ποιας προόδου και μελλοντικής ευδαιμονίας η επιστημονική κοινότητα αλλά και ολόκληρη η ανθρωπότητα πρέπει, αλόγιστα, να συνεχίσει αυτό τον δρόμο;

Ο εικοστός αιώνας, αιώνας θεαματικών αλλαγών, με έμφαση κυρίως στις λεγόμενες βιοϊατρικές επιστήμες.

Οι εξελίξεις στον τομέα της Μορ. Βιολογίας και Γενετικής από τη μια υπόσχονται επίλυση προβλημάτων, από την άλλη όμως εγείρουν και σοβαρά ηθικά ζητήματα.

Ερωτήματα αναφορικά με την αλόγιστη επιστημονική εξέλιξη.

Το μείζον ερώτημα της ανθρωπότητας και η διαχρονική αγωνία της είναι να εξηγηθεί ο σκοπός και το νόημα της ζωής και του θανάτου. Εάν προσεγγίσουμε κάποτε την αλήθεια αναφορικά με αυτά τα θεμελιακά ερωτήματα, ίσως μπορέσουμε τότε να επαναπροσδιορίσουμε τις αξίες μας και τους τρόπους επίτευξης των. (...) Αποτελεί κανόνα της φύσης, κανόνα της βιολογίας, να υπάρχει και "θεϊκά" να μη διαταράσσεται η θεμελιώδης ακολουθία: γένεση, ζωή, αναπαραγωγή, θάνατος. Με βάση τα προαναφερόμενα, εάν οι άνθρωποι ήταν αθάνατοι ή γενικότερα κάποια μορφή ζωής ήταν αθάνατη, το οξύμωρο συμπέρασμα είναι ότι: το συγκεκριμένο είδος ζωής θα εξέλιπε μέσα σε λίγες σχετικά γενεές, διότι το περιβάλλον θα άλλαζε και δεν θα μπορούσαν αυτοί οι ζωντανοί οργανισμοί που το απαρτίζουν να αλλάξουν, ώστε να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες. (...)

Μέχρις ότου απαντηθούν, εάν ποτέ, τέτοιου είδους φιλοσοφικά ερωτήματα, η δυνατότητα επίτευξης αθανασίας φαίνεται να βρίσκεται εκτός των γνωστών βιολογικών νόμων της φύσης. Αντίθετα, είναι προτιμότερο να βρεθούν εκείνοι οι τρόποι, ώστε να μετατραπεί το "ζην" σε "ευ ζην". Δηλαδή να προσδιοριστούν και να εφαρμοστούν εκείνα τα τεχνολογικά επιτεύγματα, τα οποία θα έχουν αποτέλεσμα οι άνθρωποι να γεννιούνται, να ζουν και να γερνούν με υγεία.

Είναι βέβαιο πως η Μοριακή Βιολογία και η Γενετική έχουν ανοίξει νέους ορίζοντες στη μελέτη και κατανόηση της λειτουργίας του ανθρώπινου οργανισμού. Αυτό το ταξίδι, το οποίο ξεκίνησε πριν από λίγα σχετικά χρόνια στον άγνωστο και μαγευτικό κόσμο των βιολογικών νοημάτων της ζωής, δεν είναι ούτε εύκολο ούτε γρήγορο. Οι ταξιδιώτες πρέπει να είναι εφοδιασμένοι με υπομονή, με περίσσεια γνώση, με αμφισβήτηση, αλλά προπαντός με ηθική δεοντολογία. Σε κάθε περίπτωση, η Πολιτεία πρέπει να κρίνει και να αξιολογεί τους καρπούς και τις εμπειρίες τέτοιων εγχειρημάτων. Υπάρχουν άραγε γονίδια αθανασίας; Θα διαλευκανθούν πλήρως οι μοριακοί μηχανισμοί που διέπουν τη ζωή και τον θάνατο; Θα αποδεχθεί, ηθικά, η ανθρωπότητα σε μια τέτοια περίπτωση να παρέμβει; Αποτελεί προσωπική εκτίμηση ότι είναι προτιμότερο να στοχεύεται η ανεύρεση τρόπων βελτίωσης της ποιότητας της καθημερινής ζωής παρά τα επικίνδυνα ταξίδια με γνώμονα την ανθρώπινη ματαιοδοξία. Άλλωστε, όπως και ο ποιητής έχει δηλώσει: ... ηδονικά παντοτινά ζητάμε, μάταια πάντα...

(Διασκευή άρθρου του Στάθη Γκόνου από τον ημερήσιο τύπο)

Μείζον ζήτημα για την ανθρωπότητα είναι η ερμηνεία της ζωής και του θανάτου, που ενδεχομένως οδηγήσει σε επαναπροσδιορισμό των αξιών και των τρόπων υλοποίησής τους.

Καθότι η επίτευξη της αθανασίας είναι προς το παρόν εκτός των γνωστών νόμων της φύσης, μέλημα αποτελεί η μετατροπή του «ζην» σε «ευ ζην».

Οι εξελίξεις στο χώρο της Γενετικής επιβάλλουν υπομονή, γνώση, αμφισβήτηση και ηθικούς περιορισμούς. Προέχει δε, κατά το συγγραφέα, η ανεύρεση τρόπων ποιοτικής βελτίωσης της ζωής, παρά η επικίνδυνοι πειραματισμοί με άξονα την ανθρώπινη ματαιοδοξία.

ΘΕΜΑ Α

Για τις ανάγκες μιας συζήτησης που πρόκειται να γίνει στην τάξη σας με θέμα την εξέλιξη της Γενετικής, μελετήσατε το παραπάνω κείμενο. Να γράψετε μια περίληψη του κειμένου αυτού με την οποία θα ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για το περιεχόμενό του. (100 -120 λέξεις)

Μονάδες 25

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Αγαπητοί συμμαθητές,

Ο αρθρογράφος αναφέρεται στις εξελίξεις στη βιοϊατρική και στους σχετικούς προβληματισμούς. Ο εικοστός αιώνας είναι αιώνας θεαματικών αλλαγών, με έμφαση στις λεγόμενες βιοϊατρικές επιστήμες. Έτσι οι σπουδαίες εξελίξεις στη Μοριακή Βιολογία και Γενετική, ενώ υπόσχονται επίλυση προβλημάτων, εγείρουν και ηθικά ζητήματα αναφορικά με την αλόγιστη επιστημονική πρόοδο. Μείζον ζήτημα για την ανθρωπότητα είναι η ερμηνεία της ζωής και του θανάτου που ενδεχομένως οδηγήσει σε επαναπροσδιορισμό αξιών και τρόπων υλοποίησής τους. Όμως, καθότι η επίτευξη της αθανασίας φαντάζει προς το παρόν αδύνατη, κύριο μέλημα πρέπει να είναι το «ευ ζην». Ο αρθρογράφος, ολοκληρώνοντας, υπογραμμίζει ότι οι εξελίξεις στη γενετική επιβάλλουν υπομονή, γνώση, αμφισβήτηση και ηθικούς περιορισμούς, προέχει δε κατά τη γνώμη του η ανεύρεση τρόπων ποιοτικής βελτίωσης της ζωής και όχι οι επικίνδυνοι πειραματισμοί με άξονα την ανθρωπινή ματαιοδοξία.

Σας ευχαριστώ

ΘΕΜΑ Β1

Να αναπτύξετε σε 70-80 λέξεις το νόημα του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου: "εγκυμονείται κίνδυνος δημιουργίας γενεών πανομοιότυπων οργανισμών προς εκμετάλλευση".

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Η κλωνοποίηση ζωντανών οργανισμών εγκυμονεί τον κίνδυνο δημιουργίας γενεών πανομοιότυπων οργανισμών προς εκμετάλλευση, δηλαδή ανθρωποειδών. Η παραπάνω πραγματικότητα θα σήμαινε ουσιαστικά την «εργαλειοποίηση» των ανθρώπων για την εξυπηρέτηση ποικίλων σκοπιμοτήτων με αποτέλεσμα τη μαζική παραγωγή κλώνων που θα χρησιμοποιούνταν ως δούλοι για την ευόδωση άγνωστων σκοπών, παραγωγικών, πολιτικών και άλλων. Θα μπορούσαν, μάλιστα, στο μέλλον να παράγονται κλώνοι για συγκεκριμένες μόνο ασχολίες, στις οποίες μια απρόσωπη άρχουσα τάξη θα είχε αποφασίσει ότι είναι χρήσιμοι.

ΘΕΜΑ Β2

Με ποια συλλογιστική πορεία (επαγωγική - παραγωγική) αναπτύσσει τη σκέψη του ο συγγραφέας στην πρώτη παράγραφο του κειμένου; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 5

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

ΘΕΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Ο εικοστός αιώνας δικαίως χαρακτηρίζεται ως αιώνας των μεγαλύτερων και σημαντικότερων κοινωνικο - οικονομικών αλλαγών.

Π1: Με τη ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, ο μέσος «Δυτικός άνθρωπος» ζει στο κατώφλι του 21ου αιώνα μία πολύ διαφορετική καθημερινή ζωή από τον αντίστοιχο άνθρωπο των αρχών του 20ου αιώνα.

Π2: Ένα σημαντικό ποσοστό ευθύνης γι' αυτές τις δραματικές αλλαγές στην καθημερινή ζωή φέρει και η πρόοδος στις λεγόμενες βιοϊατρικές επιστήμες.

Π3: Η ανακάλυψη της δομής του DNA, πριν από 45 περίπου χρόνια, και η επακόλουθη "έκρηξη γνώσης" στους τομείς της Μοριακής Βιολογίας και της Γενετικής φέρνουν την ανθρωπότητα αντιμέτωπη με μία νέα τάξη πραγμάτων.

Η συλλογιστική πορεία με την οποία ο συγγραφέας αναπτύσσει τη σκέψη του στην πρώτη παράγραφο του κειμένου είναι παραγωγική. Η πρώτη περίοδος αποτελεί τη θέση του - συμπέρασμα (γενικό) και στη συνέχεια ακολουθούν οι προκείμενες του συλλογισμού (ειδικό).

ΘΕΜΑ Β3

Σε ένα κείμενο επιστημονικού λόγου συναντάμε συχνά ένα ειδικό λεξιλόγιο, δηλαδή τους ειδικούς όρους που χρησιμοποιούνται σε μια συγκεκριμένη επιστήμη. Να γράψετε πέντε από αυτούς τους όρους που περιέχονται στο κείμενο αυτό.

Μονάδες 5

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

- βιοϊατρικές επιστήμες
- δομή του DNA
- Μοριακή Βιολογία και Γενετική
- μέθοδοι τεχνητής αναπαραγωγής
- χαρτογράφηση του ανθρώπινου γονιδιώματος
- γενετικά τροποποιημένοι οργανισμοί
- κλωνοποίηση

- απομόνωση γονιδίων
- μοριακοί μηχανισμοί
- πανομοιότυποι οργανισμοί
- βιολογία
- βιολογικοί νόμοι
- βιοηθικά προβλήματα

ΘΕΜΑ Β4

Ποιες είναι οι εκφράσεις του μεταφορικού και εικονοπλαστικού λόγου που χρησιμοποιεί ο αρθρογράφος στην τελευταία παράγραφο του κειμένου και ποια συναισθήματα προκαλούν στον αναγνώστη;

Μονάδες 5

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Η τελευταία παράγραφος του κειμένου δομείται με βάση μια μεταφορική εικόνα: η πορεία της Μοριακής Βιολογίας και της Γενετικής προς την κατεύθυνση της μελέτης και της κατανόησης της λειτουργίας του ανθρώπινου οργανισμού αποδίδεται μεταφορικά με ένα ταξίδι. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το κείμενο, αυτό το ταξίδι στρέφεται προς το άγνωστο, δεν είναι ούτε εύκολο ούτε γρήγορο, απαιτεί ταξιδιώτες εφοδιασμένους με υπομονή, με γνώση, με αμφισβήτηση και ηθική δεοντολογία, ενώ, σε τελική ανάλυση, μπορεί να αποβεί και επικίνδυνο, εφόσον βασίζεται στην ανθρώπινη ματαιοδοξία. («Αυτό το ταξίδι... ηθική δεοντολογία», «... παρά τα επικίνδυνα ταξίδια... ματαιοδοξία»).

Πέρα ωστόσο από τη βασική αυτή εικόνα η τελευταία παράγραφος του κειμένου διανθίζεται από ορισμένες μεταφορικές εκφράσεις, οι οποίες υπογραμμίζουν τα νοήματα. Συγκεκριμένα:

- «... η Μοριακή Βιολογία και Γενετική έχουν ανοίξει νέους ορίζοντες ... οργανισμού»: τονίζεται το εύρος της αναζήτησης των επιστημών αυτών.
- «... η Πολιτεία πρέπει να κρίνει και να αξιολογεί τους καρπούς ... τέτοιων εγχειρημάτων»: δίδεται έμφαση στο αποτέλεσμα, στο επιστημονικό προϊόν.
- «Υπάρχουν άραγε γονίδια αθανασίας;»: τονίζεται ο συνδυασμός έννοιας (αθανασία) και της επιστημονικής ορολογίας (γονίδια).
- «... ηδονικά πάντοτε ζητάμε, μάταια πάντα...»: Δίνεται ποιητικό χρώμα στον επίλογο του δοκιμίου.

Ο εικονοπλαστικός και μεταφορικός λόγος χρησιμοποιείται για να προσδώσει αμεσότητα και παραστατικότητα στο κείμενο και με αυτόν τον τρόπο διεγείρει στον αναγνώστη τα συναισθήματα του φόβου και του δέους για την επικίνδυνη τροπή που είναι πιθανό να πάρει η αναζήτηση της σύγχρονης επιστήμης.

ΘΕΜΑ Γ

Πληροφορηθήκατε από τον ημερήσιο τύπο ότι σε ερευνητικό κέντρο πρόκειται να γίνουν πρωτοποριακά πειράματα Γενετικής και προβληματιστήκατε για τη χρήση των αποτελεσμάτων τους. Να γράψετε ένα άρθρο για το περιοδικό του σχολείου σας, στο οποίο να εκφράσετε τις ανησυχίες σας για ενδεχόμενη κακή εφαρμογή της γνώσης και να τονίσετε με επιχειρήματα ότι είναι αναγκαίο η επιστήμη να βρίσκεται διαρκώς στην υπηρεσία του ανθρώπου. (500-600 λέξεις)

Μονάδες 50

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

ΤΙΤΛΟΣ	<i>Επιστημονική ανάπτυξη: φόβοι και ευθύνες</i> (Εναλλακτικά: Ανησυχία και ευθύνη στη σύγχρονη επιστήμη)
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	Ο άνθρωπος, με την ακόρεστη επιθυμία του για την πραγμάτωση της εγγενούς τάσης του «ειδέναι», κατόρθωσε να εισέλθει στο μικρόκοσμο και να εξέλθει στο μακρόκοσμο. Έτσι, πέτυχε να προσαρμόσει το περιβάλλον στις ανάγκες και στις επιθυμίες του, με στόχο την απόκτηση της πολυπόθητης ποιότητας ζωής. Ωστόσο, σήμερα η αλματώδης ανάπτυξη της τεχνολογίας, σε συνδυασμό με τη γενικότερη παρατηρούμενη διοχέτευση της κεκτημένης γνώσης σε ιδιοτελείς στόχους, κάνει πολλούς να προβληματίζονται ανακαλώντας με απαισιοδοξία τα λόγια του Άγγελου Τερζάκη: «σε πολύ κοντινό μέλλον, δε θα είναι η φύση που προσδιορίζει τον άνθρωπο, αλλά ο άνθρωπος τον άνθρωπο».

<p>Κ. ΜΕΡΟΣ 1η Ν.Ε. <i>Ανησυχίες</i></p>	<p>Ειδικότερα, σήμερα οι ανησυχίες που εγείρονται σχετίζονται με τις κατακτήσεις της επιστήμης. Ως εκ τούτου, εγείρονται πλήθος αντιδράσεων, καθώς ο άνθρωπος στην εποχή της Υψηλής Τεχνολογίας είναι σε θέση να προκαθορίζει τόσο τη σωματική διάπλαση όσο και την ψυχοδομή του συνανθρώπου του. Πιο αναλυτικά, από πολλούς γενετιστές προτείνεται μια πολιτική ευγονισμού, με απευκταίο τον κίνδυνο στο μέλλον μια τεχνογραφειοκρατία ιθυνόντων να καθορίζει τι άνθρωποι επιθυμεί να γεννηθούν. Επιπλέον, η αναπαραγωγική κλωνοποίηση επιφυλάσσει τον κίνδυνο της δημιουργίας πανομοιότυπων ανθρώπων, κάτι που θυσιάζει την ανθρώπινη ποικιλομορφία στη λογική του Προκρούστη. Τέλος, η γενετική τροποποίηση οργανισμών απειλεί την επιβάρυνση της υγείας του ανθρώπου και συνιστά απειλή σε βάρος της ισορροπίας του οικοσυστήματος. Παράλληλα, ως προς τον έλεγχο των ψυχικών λειτουργιών του ανθρώπου, πληθύνονται οι φόβοι για την επιβολή ενός οργουελικού προτύπου ελέγχου του πλανήτη που θα παραβιάζει την ιδιωτικότητα του πολίτη, ενώ γιγαντώνονται οι δυνατότητες ψυχολογικού ετεροπροσδιορισμού του ατόμου μέσα από τα νέα επιστημονικά δεδομένα.</p>
<p>2η Ν.Ε. <i>Μορφές ευθύνης του επιστήμονα</i></p>	<p>Εξαιτίας, λοιπόν, των αρνητικών συνεπειών που είναι δυνατό να προκύψουν από την κακή χρήση της τεχνολογίας, καθίσταται επιτακτική η ανάγκη οριοθέτησης του καθήκοντος της επιστημονικής γνώσης. Η ευθύνη του επιστήμονα προσδιορίζεται από το χρέος του απέναντι στην επιστημονική γνώση την οποία επιθυμεί να προαγάγει, τις υποχρεώσεις του απέναντι στο πολιτικά οργανωμένο κοινωνικό σύνολο στο οποίο εκ των πραγμάτων εντάσσεται ως πολίτης, και το καθήκον του απέναντι στον Άνθρωπο συνολικά. Όλα τα παραπάνω, βεβαίως, διαπλέκονται παράγοντας συχνά αντίρροπες δυνάμεις, καθώς είναι δυνατό κάποιες μορφές ευθύνης να αντιτάσσονται προς κάποιες άλλες.</p>
<p>3η Ν.Ε. <i>Πρόταξη της ηθικής ευθύνης</i></p>	<p>Ωστόσο, κάθε φορά που ανακύπτει κάποιο σχετικά δίλημμα, χρειάζεται να προτάσσεται η γνωσιολογική και η ηθική ευθύνη του επιστήμονα. Πιο συγκεκριμένα, ο φορέας της γνώσης οφείλει να επιδιώκει την αριότερη επιστημονική του κατάρτιση που θα του επιτρέψει να προεκτείνει τα όρια της γνώσης, όμως πάντοτε με γνώμονα τον παράγοντα Άνθρωπο. Με άλλα λόγια, η επιστημονική πρόοδος δεν πρέπει να καθίσταται αυτοσκοπός και να κατισχύει το δόγμα «η επιστήμη για την επιστήμη» ούτε και να εντάσσονται οι φορείς της γνώσης στην υπηρεσία οικονομικοπολιτικών συμφερόντων, αλλά απαιτείται ο επιστήμονας να είναι ανιδιοτελής λειτουργός και να στρέφει τις προσπάθειές του στην επιδίωξη της πλήρωσης της καθολικής βούλησης. Επομένως, αφού η γνώση είναι δύναμη ικανή να επηρεάσει την κοινωνική ζωή και να αποτελέσει</p>

	<p>δραστικό πολιτικό παράγοντα, ο επιστήμονας οφείλει να προβλέπει κάθε δυνατό κίνδυνο που θα μπορούσε να προέλθει από τη μελλοντική χρήση ή κατάχρησή της. Επιβάλλεται, συνεπώς, η αρμονική σύζευξη της επιστημονικής γνώσης με ένα σύστημα ηθικών αξιών.</p>
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	<p>Ανακεφαλαιώνοντας, οι δυνατότητες που συνολικά προσφέρουν οι σύγχρονες επιστημονικές γνώσεις μπορεί μελλοντικά να αποτελέσουν ένα «Πάρθιο βέλος» που θα στραφεί εναντίον μας. Ωστόσο, η επιστήμη και η τεχνολογία δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά αδρανή υλικά που είναι σε θέση να συντελέσουν στην υλική ευημερία, στην ηθική τελείωση και στην πνευματική ολοκλήρωση του ανθρώπου, αφού η «επιστήμη δεν έχει ηθική. Ηθική πρέπει να έχουν οι λειτουργοί της».</p>

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Το κείμενο που επελέγη (διασκευή άρθρου του Στάθη Γκόνου από τον ημερήσιο τύπο) δεν ήταν συνολικά δυσνόητο, αν και παρουσιάζει πυκνότητα νοημάτων, γεγονός που απαιτούσε προσεκτική ανάγνωση και κατανόηση των επιμέρους ιδεών καθώς και αναπτυγμένη αφαιρετική ικανότητα εκ μέρους του μαθητή προκειμένου να κάνει εξαγωγή σημειώσεων και πύκνωση σε 100 – 120 λέξεις. Από την άλλη δεν εντοπίζονται ιδιαίτερα προβλήματα στη συνοχή και τη συνεκτικότητα των παραγράφων.

Οι υπόλοιπες ασκήσεις απαιτούσαν καλή προετοιμασία του μαθητή: στην παραγωγή λόγου (B1), στη θεωρία της πειθούς (B2) και στο ειδικό λεξιλόγιο (B3).

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός της παρουσίας της άσκησης B4 που απαιτούσε εξοικείωση του μαθητή με το μεταφορικό λόγο καθώς και η αντικατάσταση για πρώτη φορά, της λεξιλογικής άσκησης με άσκηση από τη θεωρία της πειθούς (B2).

Το θέμα παραγωγής λόγου (άσκηση 5) έπρεπε να διαθέτει όλα τα χαρακτηριστικά ενός δοκιμίου πειθούς και κρίνεται σαφές και αναμενόμενο.

